

Список використаних джерел:

1. Гасанова А.К. Адміністративно-правові засади вирішення конфліктів в діяльності органів виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / А.К. Гасанова. – Одеса, 2011. – 215 с.
2. Хлібороб Н.Є. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикційної діяльності адміністративного суду : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.Є. Хлібороб. – Л., 2012. – 22 с.
3. Писаренко Н.Б. Адміністративно-правові спори (удосконалення порядку вирішення) : [монографія] / Н.Б. Писаренко, В.А. Сьоміна. – Х. : Право, 2012. – 136 с.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32 (26.08.2005). – Ст. 1918.
5. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К. : Юрид. думка, 2012. – 1020 с.

ПОГРІБНИЙ І. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін факультету права
та масових комунікацій
(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

НОВІКОВ М. М.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевого права
юридичного факультету
(Херсонський державний університет)

УДК 342.9

ЩОДО ОЗНАК КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ЗАКОНОПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається поняття корупційних ризиків через призму їхніх ознак. Визначається їхня роль у законопроектній діяльності та підвищенні якості нормативно-правових актів.

Ключові слова: *корупція, корупційні ризики в правотворчості, активізація корупційної ситуації, передумови укладання корупційної угоди, засоби прикриття корупційної угоди.*

В статье раскрывается понятие коррупционных рисков сквозь призму их признаков. Раскрывается их роль в законопроектной деятельности и повышении качества нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: *коррупция, коррупционные риски в правотворчестве, активизация коррупционной ситуации, предпосылки заключения коррупционного соглашения.*

The article explains the concept of corruption risks through the prism of their symptoms. Reveals their role in the legislative activities and improve the quality of legal acts.

Key words: *corruption, corruption risks in law-making, activate corruption situation, prerequisites to enter into corrupt agreements.*

Вступ. Тема дослідження є актуальною в аспекті розуміння ознак корупційних ризиків, що зустрічаються в проектах та безпосередньо в нормативно-правових актах, кожний із яких спрямований на виявлення та подолання будь-яких корупційних проявів у нашій країні шляхом аналітичної, теоретично-прикладної підготовки зазначених документів на засадах законності, справедливості та правопорядку в Україні.

Розмірковуючи над змістом досліджуваного питання, звертаємося до сучасних наукових поглядів у правовому регулюванні суспільних відносин за провідними законами України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р., «Про чистоту влади» від 16.09.2014 р., «Про відновлення довіри до судової системи України» (про люстрацію суддів), від 8.04.2014 р. Вони певною мірою пройшли апробацію в національно-правових системах країн Європейського Союзу (далі – ЄС) та сприятимуть в Україні протидії корупції та оптимізації антикорупційних відносин.

Утім протидія корупції є однією з найактуальніших соціальних проблем, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою й складною справою. Це стосується й України, де корупція реально загрожує національній безпеці конституційному ладу. Вона негативно впливає на зміст державного й суспільного життя, економіку, політику, законодавство, правову культуру посадовців та українського народу. Загальновідомо, що такий негативний вплив у 2013–2014 рр. сприяв загибелі наших співвітчизників у революційно-контрреволюційних, сепаратистсько-військових конфліктах, що утворюються явно реакційними силами всередині України та зовнішнім агресором ближнього зарубіжжя, що призвело до втрати Автономної Республіки Крим.

Позитивними результатами з протидії корупції є перемога людей на Майдані, у Києві, що потягнуло падіння «режиму Януковича». Це зумовлено низкою політичних, економічних, правових, морально-психологічних факторів, які можуть бути передумовою корупційної діяльності. Ефективна протидія досліджуваній діяльності неможлива без глибокого та послідовного аналізу факторів корупційної спрямованості та реальної оцінки здійснюваних антикорупційних заходів їх нейтралізації. Якщо фактори є передумовою корупційної діяльності, їх називають корупційними ризиками, а антикорупційні фактори є передумовами, що забезпечують зворотній результат.

Стан розробленості проблеми відображається в спеціальній науковій літературі та динамічних змінах вітчизняного законодавства з мінімальною результативністю за Концепцією боротьби з корупцією на 1998–2005 рр. у межах Указу Президента України від 1998 р. № 367/98 [1]. Отже, у цей період Україна (2004 р.) перебувала в переліку країн, у яких корупція досягла великих розмірів, тому держава наша посідала за світовим рейтингом із корупції 122 місце. Цікаво те, що 122-ге місце посідали ще 8 країн: Зімбабве, Болівія, Гватемала, Казахстан, Киргизстан, Нігерія, Судан [2]. Зі слабкими результатами антикорупційної діяльності держави й суспільства було скасовано й інший Указ Президента України від 2006 р. № 742 «Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» [3]. Цей указ сприяв розробленню в 2006 р. та поданню на розгляд Верховній Раді «антикорупційного пакету» документів, до якого ввійшли закони «Про засади запобігання і протидії корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» тощо.

Реалізувати цю нормативно-правову базу антикорупційного законодавства не вдалося з багатьох причин, основна з яких – це розростання корупції в Україні за кількісними та якіс-

ними показникам згідно з індексом корупційного сприйняття за 2011 р. Це реально доведено Міжнародною експертною антикорупційною організацією «Трансперенсі Інтернешнл», яка порівняльним аналізом статистичних даних зафіксувала рівень корупції в Україні, що посідала 152 місце в списку зі 180-ти країн-учасниць, що набагато нижче Росії й Білорусії (143 місце) та інших країн, сумно відомих зловживаннями в державній сфері [4, с. 3]. Іншою фірмою «Фрідом Гаус» визначався стан корумпованості «країн перехідного періоду» в 2011 р. за шкалою від 1 до 7, де 7 – її найвищий ступінь, Україна в період із 2003 р. до 2012 р. постійно набирала 5,75 балів. У 2012 р. індекс нашої країни піднявся до 6 [4, с. 3].

З вищезазначеного простежується явна дестабілізація антикорупційного законодавства в Україні, що спричинило значну матеріально-економічну, морально-політичну шкоду громадянському суспільству в Україні та антикорупційним відносинам. Акцентуємо на тому, що наукова антикорупційна діяльність у цей час та за цим пакетом законів була незначною, суспільство та держава були неготові ні морально, ні матеріально реалізувати передові світові технології та європейські стандарти, але тенденції до цього вже назріли до 16.09.2014 р., коли Верховна Рада ратифікувала Міжнародну угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом прийняттям Закону «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [5].

Про антикорупційну діяльність та вдосконалення антикорупційного законодавства в Україні заявляли такі науковці-правники: Л.В. Багрій-Шахматов, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.В. Голіна, І.М. Даньшин, А.П. Закалюк, В.С. Зеленецький, О.Г. Кальман, М.Й. Коржанський, П.С. Матишевський, В.О. Навроцький, О.Я. Светлов, І.В. Сервецький, В.В. Сташис, М.І. Хавронюк та інші. Їхній аналіз наукових та законодавчих джерел у період першого десятиріччя XXI ст. в Україні та в інших державах свідчить про систематизацію антикорупційних прийомів, способів та засобів, вироблення дієвих антикорупційних законів на підставі сучасної Національної стратегії боротьби з корупцією на 2011–2015 рр., що затверджена Указом Президента України № 1001/2011 від 21.10.2011 р. [4, с. 105].

До основних недоліків згаданої боротьби відносимо:

- недотримання стратегії та тактики протидії корупції правоохоронними структурами;
- неналежна організація виконання програмних антикорупційних заходів за відсутності єдиної політичної волі щодо системної протидії корупції;
- слабкість антикорупційної діяльності в законопроектній роботі українського парламенту та інших суб'єктів законодавчої ініціативи щодо визначення корупційних ризиків у процесі підготовки проектів, реалізації самих нормативно-правових актів та виявлення й подолання цих ризиків у чинному законодавстві.

Постановка завдання. Загальновідомо, що для вдосконалення боротьби з корупцією при парламентському Комітеті з питань боротьби з організованою злочинністю на вимогу оновленого антикорупційного законодавства була створена Громадська експертна рада, яка провела експертизу проектів законів на наявність корупційних ознак. Як розповів співголова Громадської експертної ради й директор Центру політичних студій та аналітики (ЦПСА) В.В. Таран, третина з проаналізованих законопроектів мають корупційні ризики. Причому об'єктом експертного дослідження виявилися виключно урядові законопроекти [6]. Отже, корупційні ризики в проектах та нормативно-правових актах (НПА) зумовили актуальність нашої теми, сприяли визначенню мети, завдання та змісту цієї роботи.

Якщо метою дослідження є здійснення теоретично-прикладного аналізу корупційних ризиків через ознаки останніх у проектах та самих нормативно-правових актах, то завданням є виявлення та подолання корупційних ризиків у досліджуваній сфері антикорупційних відносин. Тому об'єктом дослідження є антикорупційні відносини, що оптимізуються виявленням та подоланням корупційних ризиків у проектах нормативно-правових актів. Предметом є корупційні ризики в проектах нормативно-правових актів, виявлення та подолання яких оптимізує антикорупційні відносини.

Результати дослідження. Акумуляція юридичної інформації про корупційні ризики сприятиме реалізації сучасної концептуальної Національної стратегії боротьби з корупцією на 2011–2015 рр., що затверджена Указом Президента України № 1001/2011 від 21.10.2011 р. та Стамбульським планом дій Антикорупційної мережі Організації економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР), затвердженого Міжнародною міжурядовою організацією ще в 2003 р., який неухильно поетапно виконується Україною з 2004 р. донині. На думку експертів ОЕСР, провали в реалізації стратегій Антикорупційної мережі можна пояснити зосередженістю влади на репресивних механізмах за допомогою превентивних і просвітніх ініціатив, а наша тема в теоретично-прикладній частині суттєво доповнює зазначені ініціативи та превенцію корупції [7].

Досліджувана превенція тісно пов'язана з проектами нормативно-правових актів, що представляють собою подані суб'єктами законодавчої ініціативи та іншими уповноваженими органами й посадовими особами документи, які за структурою мають зміст майбутнього закону, указу, постанови, наказу, що містить проекти юридичних норм, які не пройшли процедуру правотворчості, а повинні пройти експертну оцінку на зміст корупційних ризиків, щоб не руйнувалися від цих ризиків бюджетні, адміністративні та інші відносини, де одним із суб'єктів владних повноважень завжди виступає державна службова особа.

Іншими словами, проект нормативно-правового акта являє собою запрограмовану фактивними-правниками системоутворюючу єдність правил поведінки за встановленою формою й змістом, що забезпечують мінімізацію корупційних ризиків у поведінці суб'єктів владних повноважень та визначають перспективу гармонійного врегулювання суспільно-правових відносин. Утім проекти без НПА, як і НПА без проектів, існувати не можуть – це аксіома. НПА – кінцевий результат та якісна характеристика проекту. НПА за змістом і формою реалізує проект набуттям параметрів юридичної сили: за часом, простором, колом осіб, предметом і методом правового регулювання. НПА є носієм змодельованої в його нормах поведінки, яка може тлумачитися у вигляді корупційного ризику (а може й ні).

Спробуємо проаналізувати поняття корупційного ризику, яке зустрічається в нормативно-правових актах та описане в науковій літературі. Наприклад, «Методичні рекомендації з виявлення зон потенційно підвищеного корупційного ризику у системі державного і муніципального управління для розробки антикорупційних заходів цільових програм з протидії корупції у виконавчих органах державної влади та органах місцевого самоврядування муніципальних утворень Ульяновської області на 2011–2012 роки» містять таке визначення: корупційні ризики – це «закладені в систему державного й муніципального управління можливості дії (бездіяльності) посадових осіб і рядових співпрацівників із метою незаконного одержання матеріальної та іншої вигоди при виконанні посадових повноважень» [8].

Таке визначення підтверджує мінімізацію ознак цього явища:

- отримання матеріальної або іншої вигоди проти закону;
- ієрархічність суб'єктів із владністю повноважень перших над другими.

У цьому понятті простежується слабкість розуміння змістовності корупційного ризику, ознаки мають явно розмитий, нечітко сформульований потенційно небезпечний характер.

На наш погляд, корисною є оцінка корупційних ризиків, аналізованих Центром антикорупційних досліджень та ініціатив «Трансперенсі Інтернешнл-Р» у доповіді «Оцінка корупційних ризиків у проектах законів, що змінюють діюче законодавство у сфері державних та муніципальних замовлень», де корупційні ризики розглядаються як прояви корупції в певній корупційній ситуації [14]. Така «об'єктивна сторона» характеризується конструктивною поведінкою суб'єктів (діянням), задоволенням певною мірою інтересів сторін (наслідками) та їхнім причинним зв'язком.

О.В. Казаченкова розуміє під корупційними ризиками обставини, фактори та явища, що виникають у процесі функціонування органів державної влади, здійснюючи державну та місцеву службу, створюючи ситуацію можливого вчинення корупційного правопорушення [9]. Досліджуваний підхід до аналізованих ризиків, на наш погляд, є більш обґрунтованим.

Отже, імпонують умовиводи про корупційні ризики І.Н. Пустовалової, Г.О. Сатарова, К.М. Ташиної, які стверджують, що ризик корупції – це шанс залишитися в корупційній ситуації, входячи до контакту з державними службовцями, що ґрунтується на корупційному ентузіазмі хабарників, які утворюють дефіцит державних послуг та бюрократичні перепони для вимагання хабара [8]. Зазначені вчені наводять деяку статистику корупційного ризику «до укладання корупційної угоди» зі службовцями міліції, яка реалізується в 30% випадків. Серед цих випадків мотивацією «до укладання корупційної угоди» є процедура прийняття заяви про вчинення злочину, коли посадовець/міліціонер/інспектор/«опер» у потерпілого традиційно бере деяку суму грошей «на папір», «на бензин», «на магарич» чи «на джентльменський набір» тощо. Окремої теми заслуговує психологічний характер правової взаємодії окреслених вище осіб.

Аналіз наведеного на теоретично-прикладному рівні сприяє виробленню такого (концентрованого) поняття: корупційний ризик – фактор, що з'єднує умови та обставини, активізує корупційну ситуацію до корупційно-психологічного стану, спрямованому на корупційну угоду потенційних суб'єктів корупційного правопорушення: 1) особи, яка здійснює функцію держави чи місцевого самоврядування, утворюючи дефіцит державних послуг та бюрократичні перепони для отримання корупційного результату на матеріально-аморальному інтересі; 2) інших осіб, які піддаються штучно виробленим умовам та обставинам та погоджуються з ними або заради власного аморального наміру схиляють уповноважену особу до корупції за узгоджену чи доступну їм ціну; конструктивно співпрацюючи із застосування сучасних юридичних, технічних, комп'ютерних, Інтернет-засобів прикриття корупційної угоди. До ознак корупційних ризиків відносимо такі їхні властивості, без яких вони існувати не можуть:

1. Наявність державного службовця (особи, яка здійснює функції держави або місцевого самоврядування) або групи державних службовців, які від імені держави наказують, розпоряджуються, складають акти державно-владного, загальнообов'язкового характеру, виступають суб'єктами владних повноважень [10, с. 106] юрисдикційних і неюрисдикційних органів;

2. Здійснюють ці службовці керування у важливих сферах державного чи місцевого життя на внутрішньому (внутрішньо інституційні корупційні ризики), управлінському контурі за ієрархією державних службовців, впливаючи на свідомість, волю та поведінку підлеглих. (закони України «Про державну службу», «Про Кабінет міністрів України», «Про основи законодавства України про охорону здоров'я» тощо);

3. Здійснюють ці службовці керування на зовнішньому (загальносистемні корупційні ризики) контурі щодо управління населенням, впливаючи на свідомість, волю та поведінку останнього (закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про інформацію», Кодекс законів про працю України тощо);

4. Активізація корупційної ситуації: 1) у життєво важливій сфері: економічній, політичній, соціальній, демографічній; 2) фактори: сепаратизм, військовий конфлікт, монополізм, кредитування, вироблення неякісної продукції, дефолт; 3) умови: житлові, трудові, фінансові, голод, холод, хвороби; 4) обставини: сімейні, дорожньо-транспортного руху та ДТП, авіакатастрофи, руйнування промислової, житлової, транспортної інфраструктури тощо;

5. Передумови на укладання корупційної угоди: 1) природно сформовані: народження дитини, виявлення тяжкої хвороби, смерть близької людини; 2) штучно вироблені: дефіцит державних послуг, бюрократичні перепони, вимагання хабара;

6. Корупційний психологічно-правовий стан потенційних суб'єктів корупційного правопорушення, наприклад, хабарника – посадової особи, яка здійснює функції держави чи місцевого самоврядування й хабародавця – іншої особи, спрямовані на задоволення матеріально-аморального інтересу.

7. Прямо або опосередковано спільне конструктивне вирішення завдань потенційними суб'єктами корупційного правопорушення, спрямованими на досягнення цілей із застосування сучасних юридичних, технічних, комп'ютерних, Інтернет-засобів прикриття корупційної угоди.

Таким чином, нами сформульовані основні ознаки корупційних ризиків, серед яких важливе місце з актуалізації теми займає їх різновид, що домінує під час підготовки проектів НПА, а також кодифікації чинних НПА. Це, на наш погляд, зменшить корупцію в Україні.

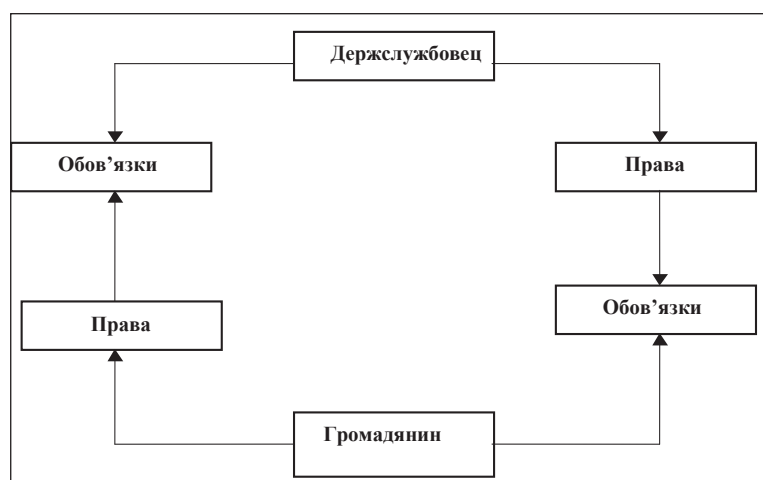
У правотворчості корупційні ризики розділимо за видами цього правового явища:

1) законотворчість (законодавчий процес) у конституційному праві розуміється як порядок створення законів, тобто нормативно-правових актів вищої юридичної сили, норми яких є регуляторами переважно основних суспільних відносин: бюджетних, податкових, фінансових, грошових, кредитних, інвестиційних, валютних, внутрішньо та зовнішньоторгових, ціннопаперових, військових, міграційних, амністування та інших (ст. 92 Конституції України). Загальновідомо, щоб встановити ієрархію НПА, усунути їхню застарілість (КУпАП України, КЗПП України, ЖК України та ін.) у сучасному правовому регулюванні, а також усунути колізії, як усередині, так і між нормативно-правовими актами, корисно визначати їхню юридичну силу та створити Закон України «Про нормативно-правові акти», який прямо запобігає корупційним ризикам і надмірній політичній боротьбі за крісла, посади, владу.

2) підзаконотворчість, або правотворчість підзаконних нормативно-правових актів, визначає порядок роботи з проектами таких НПА, як укази Президента України, постанови Кабміну України та накази міністерств, департаментів, держкомітетів. Основною метою такої правотворчості або нормотворчості є здійснення державної політики з подолання корупційних ризиків для активної протидії корупції, її соціальних передумов і наслідків викриття корупційних діянь, з обов'язковою відповідальністю винних у їх вчиненні.

Стратегічним напрямом запобігання корупційним ризикам як передумовам корупції є удосконалення ст. 93 Конституції України для звернення до Верховної Ради України із законодавчою ініціативою державно-асоційованих організацій, їхніх вищих органів: Адвокатури України, Нотаріату України, інших громадських, релігійних, профспілкових організацій. Це буде підвищення правової свідомості та активності населення в контексті побудови демократичної, соціально-правової держави. Така контрольована відкритість влади, прозорість

та зрозумілість для населення, систематичне обговорення законопроектів та проектів підзаконних актів усіма бажаними, особливо колом професіоналів, за профілем ВНЗ, науково-дослідної установи сприятиме досягненню результативності та позитивності прийняття проектів НПА, ефективності діяльності управлінського апарату, сучасному розвитку громадянського суспільства.

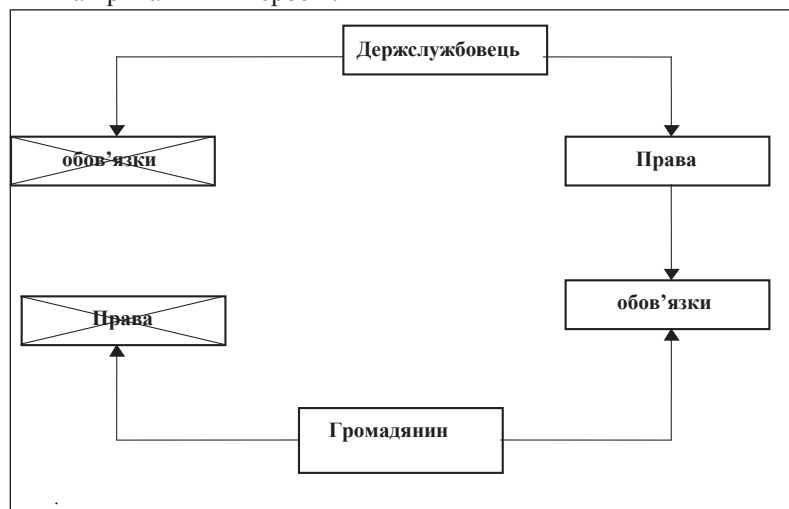
Рис. 1. Циклічна система правового зв'язку в проекті НПА, коли праву відповідає обов'язок за державно-асоційованого контролю

подолання корупційних ризиків доцільно визначитися з досліджуваними ризиками в правотворчості для забезпечення належного правового регулювання державно-владних управлінських відносин. Отже, доведемо таку програму правової взаємодії осіб, що здійснюють функції держави та місцевого самоврядування в роботі з населенням як суб'єктами змодельованих нижче державно-владних правовідносин (Рис. 1). На цьому малюнку подано спро-

щину циклічну систему правового взаємозв'язку, що реально мінімізує корупційні ризики, що можна запровадити в будь-який проект НПА, яким визначається ідеальне функціонування системи в накресленому циклі.

Ця система передбачає створення для державного службовця гарантій, які є підставою реалізації його повноважень без порушення прав і свобод громадян. Саме це й обумовлює зміст однієї з важливих функцій правового регулювання в процесі правової взаємодії державного службовця й громадянина як суб'єктів права під час взаємного державно-асоційованого контролю. Державно-асоційований контроль, на наш погляд, є результатом правового взаємозв'язку держави та громадянського суспільства на вищому рівні, посадовця й громадян на місцевому шляхом соціалізації, конкуренції, співпраці та перевірки діяльності кожного під час спільної реалізації державних функцій для задоволення державних, суспільних та приватних інтересів.

Рис. 2. Деформована система правового зв'язку, яка перетворюється із циклічної в лінійну, а в проекті НПА з'являється штучний ризик корупції

ється обмеженість відомостей про превентивність правотворчості корупційним ризикам. Тому функція правового регулювання в єдності й на засадах правотворчості циклічно або лінійно визначає чи відповідність права обов'язку в проекті НПА, чи обов'язок реалізується без будь-якого права, а також навпаки. Функція державно-асоційованого контролю за процесом правотворчості – законотворчим створенням підзаконних НПА – має велику перспективу щодо виявлення та подолання корупційних ризиків.

Звісно, порушення або недотримання в правотворчості циклічності прав та обов'язків у правовому регулюванні або невідповідність хоч одного елемента юридичного взаємозв'язку порушує накреслену систему корупційної протидії, перетворюючи її в лінійну – асиметричну, безконтрольну та безвідповідальну.

Утім невиконання державним службовцем, що здійснює функції держави, своїх обов'язків та відсутність законодавчо оформленого права й контролю з боку громадян породжує лінійну форму правової, явно хибної взаємодії суб'єктів, що штучно збільшує корупційні ризики.

Доцільно зазначити, що сформульовані поняття корупційних ризиків у правотворчості – це нормативно не структуровані правила з лінійним юридичним зв'язком між суб'єктами владних повноважень та іншими зацікавленими особами з проявами колізій між НПА та всередині НПА, допущенням прогалин у праві, що реально зашкоджують політиці,

Такий державно-асоційований контроль існує в багатьох країнах світу, особливо з протидії корупції. Отже, міжнародні програми корупційної протидії вже реалізуються Міністерством юстиції України в єдності з Міністром Канади та залученням різного роду агенцій: Агентство міжнародного розвитку США (АМР США) «Репортери без кордонів», «Фрідом Гаус», «Свобода преси» тощо [4, с. 57–78]. У міжнародних програмах протидії корупції, у тому числі в Україні, виявля-

економіці, соціальному та культурному життю держави й суспільства. Корупційні ризики в правотворчості відображають аналогічні ризики в проектах НПА.

Також обґрунтовані заходи нейтралізації корупційних ризиків у проектах НПА на етапі правотворчості, виявлення та усунення нормативно не структурованих правил, колізій між НПА та всередині НПА, прогалин у праві; створення професіоналами-правниками циклічних моделей поведінки в проектах НПА на базі кодифікації, а також підзаконних нормативно-правових і правозастосовних актів щодо реалізації законодавчих норм та правових аналогій відповідно до фахової й морально-психологічної підготовки державного службовця як суб'єкта владних повноважень, а також його опонента-людини й громадянина за ступенем обізнаності останнього у власних конституційних правах.

Нами досліджена проста програма виявлення та подолання корупційних ризиків у проектах нормативно-правових актів шляхом аналізу елементів механізму правового регулювання щодо правил, які визначають компетенцію державних органів або державних службовців чи осіб, які виконують функції держави або місцевого самоврядування. При цьому неналежна реалізація законних прав та обов'язків у межах маргінальної поведінки є корупційним ризиком, а корупційне порушення тягне відповідальність за законом: конституційна (для депутатів Верховної Ради України ч. 3 ст. 81 Конституції України, ст. 111 Конституції України [11]); кримінальна за корупційні злочини (ст. ст. 353, 358, 364, 364-1, 365, 365-1, 365-2, 366, 368, 368-2, 368-3, 368-4, 369, 369 Кримінального кодексу України) [12]; адміністративна за адміністративні проступки (ст. ст. 172-2, 172-3, 172-4, 172-5, 172-6, 172-7, 172-8, 172-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [13] та дисциплінарна за дисциплінарні проступки (ст. ст. 14, 30 Закону України «Про державну службу», ст. 20 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»). Доречно зауважити, що стадія готування до корупційного злочину, до корупційного адміністративного правопорушення чи до корупційного дисциплінарного проступку є корупційними ризиками, подолання яких здійснюється соціально-психологічними заходами на службі, роботі та в процесі правового й просвітницького виховання. Яскравий приклад транслювався по телеканалам щодо запису на автомобільний відеореєстратор хабара, який був отриманий державним автоінспектором. Останній на усну заяву відреагував несподівано: підкинув хабарницькі гроші заявникові.

Висновки. Загальновідомо, що незавершеність формування правового поля в Україні з протидії корупції та виявлення й подолання корупційних ризиків, суперечливість одного нормативно-правового акта вимогам інших спричиняє масовий тиск на суб'єктів правовідносин, державні контрольно-наглядові органи, службовців із надання адміністративних послуг. Юридична невизначеність у праві та законодавстві, нечіткість повноважень державних органів та згаданих службовців, відсутність належного розмежування компетенції суб'єктів владних повноважень різних рівнів явно дестабілюють правове регулювання в національно-правовій системі України.

Список використаних джерел:

1. Концепція боротьби з корупцією на 1998–2005 роки : Указ Президента України від 24 квітня 1998 р. № 367/98 // Офіційний вісник. – 1998. – № 17. – Ст. 621.
2. Корупція в Україні: стан і проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://5ka.at.ua/load/pravo/korupcija_v_ukrajini_stan_i_problemi_referat/49-1-0-23637.
3. Про Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» : Указ Президента України від 11.09.2006 р. № 742 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/742/2006>.
4. Корупція в Україні 2012 р. : Звіт Інституту прикладних гуманітарних досліджень // Інститут прикладних гуманітарних досліджень (сайт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : iahr.com.ua/files/works_docs/134.pdf.
5. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-члена-

ми, з іншої сторони : Закон України № 1678-VII від 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Тимошук О.О. Корупційна законотворчість / О.О. Тимошук // Юридичний вісник України. – 2013. – № 36. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://smi.liga.net/articles/2013-09-13/10772642-korupts_yna_zakonotvorch_st.htm.

7. 5-го липня 2014 року в Україні відбувся моніторинговий візит групи експертів антикорупційної мережі ОЕСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=243491198.

8. Ташина К.М. К вопросу о понятии коррупционных рисков / К.М. Ташина, И.Н. Пустовалова // Успехи современного естествознания. – 2012. – № 4. – С. 212–213.

9. Казаченкова О.В. Конфликтный потенциал государственной службы как фактор возникновения коррупционных рисков / О.В. Казаченкова // Административное и муниципальное право. – 2010. – № 2. – С. 36–42.

10. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : [навч. посібник] / за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна. – К. : Старий світ, 2006. – 576 с.

11. Конституція України : прийнята 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

12. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

14. Оценка коррупционных рисков в проектах законов, изменяющих действующее законодательство в сфере государственных и муниципальных заказов : доклад / Центр антикоррупционных исследований и инициатив «Трансперенси Интернешнл-Р». – М., 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.transparency.org.ru/component/docman/doc/download/311-2011>.

